

صادرات و واردات در بخش کشاورزی

دلارهای سبز از مزارع سبز

آنقدر که در تولید محصولات کشاورزی مزیت داریم در بازارهای جهانی مزیت نداریم. خواب نفت از سرمان نمی‌رود، مگر به همت کشاورزان و حمایت دولت.

آن شناسایی بازارهای هدف می‌باشد از اهمیت بالایی برخوردار است. نگاهی به وضعیت تأمین مالی بخش

اقتصاد بدون نفت در کشور ما باید از شعار خارج شود. این اعتقاد تمام کارشناسان اقتصادی است. به شهادت متخصصان و مسؤولان امر، با وضعیت کنونی سرمایه‌گذاری و تولید نفت در ایران، بعید نیست در مدتی کوتاه وارد کننده نفت باشیم. بحران جهانی و کاهش شدید درآمدهای کشور فرصتی فراهم کرد تا بدانیم باید از خواب غفلت بیدار شد. کشاورزی ایران با ظرفیت‌های فوق‌العاده‌ای که در زمینه صادرات و ارزآوری دارد، یکی از کانال‌های فراغت از نفت و گرفتاری‌های نوسانی آن است. در این راستا با نگاهی به آمار و ارقام صادرات غیرنفتی در کشور می‌بینیم که چگونه که شایسته بوده به بحث کشاورزی و توسعه بازارهای بین‌المللی آن توجه خاصی نشده است. در این راستا باید با نگاهی مجدد به سیاست‌های توسعه صادرات کشاورزی و شناسایی موانع فراروی صادرات محصولات این بخش و با نگاهی موشکافانه به فرصت‌ها و مزیت‌های موجود برای توسعه صادرات در سطوح بخشی و زیربخشی به معرفی نقاط قوت و ضعف و تهدیدهای فراروی این امر اقدام کرد و راهکارهای سیاستی را که در راستای توسعه صادرات در بخش کشاورزی باید بدان متوسل شد ارایه نمود.

با نگاهی به بازارهای بین‌المللی و مشکلات موجود در صادرات محصولات کشاورزی باید اذعان داشت که به دلایلی - که بخش عمده آن به مشکلات هزینه‌ای و مدیریتی بر می‌گردد و ضعف عدم حاکمیت نگاه رقابتی در بازار صادرات مشکلات موجود را تشدید می‌کند - تولید رقابتی در شرایط نامناسبی به سر می‌برد. نگاهی به کیفیت محصولات صادراتی در برخی موارد و برگشت محصولات کشاورزی به دلیل بی‌توجهی به استانداردهای بین‌المللی، شاهدی است بر این مدعا که بازاریابی جهانی و دستیابی به موفقیت‌ها در این بازارها، نیازمند نگاهی جامع به مسأله استاندارد و تولید بر مبنای رقابت جهانی است. رقابت در تولید بر مبنای تولید مرغوب، ارزان و با بسته‌بندی مناسب و چشم‌نواز، مطابق با مطالعات منطقه‌ای بازارهای جهانی، موضوعی است که به لحاظ علمی از اهمیت فراوانی برخوردار است و این امر به خصوص در زمینه قیمت تمام شده محصولات تولیدی، پاشنه آتش صادرات کشاورزی ایران است. در این بین توجه مراکز تصمیم‌گیر همچون وزارت جهاد کشاورزی، وزارت بازرگانی به عنوان متولی سیاست‌گذاری‌های تجاری کشور و سازمان توسعه تجارت که وظیفه اصلی

وارداتی که به واسطه تحریم‌های بین‌المللی، گران و سخت به دست تولیدکننده ایرانی می‌رسد از عوامل افزایش قیمت تمام شده هستند. در این بین تورم بالای کشور که نتیجه سیاست‌های انبساطی دولت و بانک مرکزی و در نتیجه بی‌انضباطی‌های مالی دولت‌ها بوده، اثرات مخربی را بر صادرات بر جای نهاده است. نقدینگی به جای هدایت به سمت تولید در بخش‌های با مزیت از جمله کشاورزی به مسیرهای پر سود هدایت یافت و به افزایش تقاضا و تورم انجامید و ضمن تقویت کسری بودجه، گرفتاری‌های مضاعفی را با خود به همراه آورد.

در شرایط کنونی، بدون شک دولت و نظام برای خروج از بن بست موجود، باید با تقویت راهکارهای تولید ارزان و هدایت منابع مالی با نظارت دقیق به بخش‌های پربازده نظیر کشاورزی و حمایت و تشویق سرمایه‌گذاران به حضور فعال در این بخش با هدف توسعه صادرات، حضور کشور را جهت تحقق اهداف سند چشم‌انداز در افق ۱۴۰۴ فراهم آورد. در عین حال یکی از مشکلات موجود در مسیر صادرکنندگان، روابط ناچیز سیستم بانکی جهانی با تولید و صادرکنندگان ایرانی به دلیل مسایل سیاسی است که خواه ناخواه تأثیرات فراوانی را بر حضور کشور در عرصه‌های جهانی اقتصادی دارد. عدم تبادل بانک‌های ایرانی با بانک‌های خارجی و بی‌برنامگی سیستم بانکی در امر صادرات هم از دیگر معضلات موجود است که این امر مبین عدم حاکمیت نگاهی جامع به صادرات، بخصوص در بُعد کشاورزی است. متأسفانه در بحث صادرات، پراکندگی تولیدکنندگان و خرده‌پایی حاکم بر بخش اعظمی از تولید کشاورزی، عاملی بر عدم موفقیت توسعه صادرات در این بخش است. در این راستا ضروری است تشکلهای فعال در امر صادرات محصولات کشاورزی با ورود به عرصه‌های تمرکز بر خرید، تجهیز و فراهم سازی زمینه‌های قانونی و فنی کشاورزی به تشکیل اتحادیه‌های صادرکنندگان محصولات کشاورزی مبادرت نمایند. در این زمینه تنوع در بُعد کالایی و بازارهای هدف از مسایلی است که نیازمند بررسی است.

متأسفانه کشور ما با همه توانایی‌هایی که در عرصه تولید محصولات کشاورزی دارد، همواره فاقد نگاهی جهانی بوده و البته این درد اقتصاد ایران است. این امر منجر به عدم تمرکز تولیدکنندگان به نیاز بازارهای جهانی و معطوف بودن به بازارهای داخلی می‌شود و چیزی تحت عنوان توجه به ترجیحات بازار منتفی است. از طرفی نگاه جهانی سیاست‌های خاص خود را می‌طلبد. وقتی حمایت‌های دولتی منجر به کور شدن رقابت‌های جهانی می‌شود، طبیعتاً بهره‌وری و کارایی کاهش می‌یابد و تولید با کیفیت حداقل عرضه می‌شود. لذا ناگزیر به اتخاذ راهکارهای منطقی شدن حمایت‌های دولت و حرکت در مسیر کانالیزه شدن تولید در بازارهای جهانی هستیم. ■

کشاورزی که بخش عمده آن از منابع بانکی - به طور خاص بانک کشاورزی - است، حکایت از بی‌توجهی دولت به بحث کشاورزی در سطح بین‌المللی دارد. شاهد این مدعا، ناتوانی تولیدکنندگان در رقابت با کشورهای تازه وارد در عرصه کشاورزی و حتی برعکس، حمایت از واردات محصولات مشابه به کشور بیش از نیاز بازار و نابودی تولیدکننده بخش کشاورزی است. در شرایطی که نمایندگان مجلس از اقبال شدن حدود ۵۰ درصد از محصول برنج تولیدکنندگان در انبارها خبر می‌دهند، دولت میلیون‌ها تن برنج را با تعرفه‌های اندک به کشور وارد نموده و توازن بازار را بر هم زده است. در این بین نقش سازمان‌های تصمیم‌گیر دیگر نظیر گمرک، صندوق ضمانت صادرات و تشکلهای صادراتی نیز از اهمیت بالایی برخوردار است که می‌تواند به تقویت زمینه‌های صادرات محصولات کشاورزی و حضور در بازارهای جهانی بی‌انجامد.

مشکل کجاست؟

یکی از مهمترین جنبه‌های ضعف ساختار صادرات محصولات کشاورزی به قیمت تمام شده بالای این محصولات مربوط است. سرمایه گران و اندک و تکنولوژی